

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A civil társadalom Fehéroroszországban”

(2006/C 318/23)

2005. július 14-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját véleményét dolgoz ki a következő tárgyban: „A civil társadalom Fehéroroszországban”.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció véleményét 2006. július 19-én elfogadta. (Előadó: David STULÍK.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. szeptember 13–14-én tartott 429. plenáris ülésén (a szeptember 14-i ülésnapon) 146 szavazattal 2 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. A vélemény lényegi tartalma

1.1 E saját kezdeményezésű véleménnyel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) szeretné kifejezni támogatását, szolidaritását és rokonszenvét Fehéroroszország minden olyan civil szervezete iránt, mely a demokrácia, az emberi jogok, a jogállamiság, az egyesülési szabadság és a szólásszabadság, vagyis az Európai Unió alapvető értékeinek megszilárdításáért dolgozik.

1.2 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság hangsúlyozza morális támogatását, melyet a civil társadalmi szervezeteknek nyújt, például az emberi jogokat védő nem kormányzati szervezeteknek, amelyek a demokrácia és a jogállamiság helyzetét kísérik figyelemmel, a fiatalok független szervezeteinek, a független alapítványoknak, a munkáltatók, a vállalkozók és a szabad szakszervezetek független egyesületeinek, amelyek a demokrácia megteremtésén, az emberi jogok, a jogállamiság és az európai értékek védelmében dolgoznak Fehéroroszországban.

1.3 A közvetlen személyes kapcsolatok, amelyek, különösen a fiatalok esetében, kölcsönös cserék formájában valósulhatnak meg, elsődleges szerepet és funkciót töltenek be a fehérorosz civil társadalommal fenntartott kapcsolatokban. Támogatásuk és erősítésük érdekében elengedhetetlen, hogy az Európai Unió és tagállamai nyílt vízumpolitikát folytassanak a fehérorosz állampolgárokkal szemben.

1.4 Az Európai Unió egészének megfelelő, érthető és célirányos tájékoztatási politikára kell törekednie, valamint olyan stratégiára, amellyel az Európai Unió alapértékei és működési módja megérthető a fehérorosz állampolgárokkal.

1.5 Ha az EU pénzügyi támogatást kíván nyújtani a fehérorosz civil társadalomnak, elengedhetetlenül fontos, hogy azt megfelelő és rugalmas formában tegye, hogy ez a segítség és támogatás a valóban rászorulókhöz jusson el.

1.6 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság felkéri az Európai Unió intézményeit, hogy a fehérorosz civil társadalmi szervezetek támogatására irányuló stratégia kidolgozása során – az átmenettel kapcsolatban – támaszkodjanak az új tagállamok civil társadalmi szervezeteinek tapasztalatára és szaktudására.

2. Általános bevezetés

2.1 A jelen saját kezdeményezésű véleménnyel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) szeretné kifejezni

támogatását, szolidaritását és rokonszenvét Fehéroroszország minden olyan civil szervezete iránt, mely a demokrácia, az emberi jogok, a jogállamiság, az egyesülési szabadság és a szólásszabadság, vagyis az Európai Unió alapvető értékeinek megszilárdításáért dolgozik.

2.2 Az EGSZB nagy jelentőséget tulajdonít a hiteles és semmilyen módon nem felügyelt civil társadalom fehéroroszországi létezésének, mely szükséges feltétele a hosszú-távú stabilitásnak és a demokrácia fejlődésének ebben az országban.

2.3 Az EGSZB teljes mértékben ellenzi a fehérorosz közigazgatás, állami szervek és közhatalóságok módszereit, melyek a 2006. március 19-i, az átláthatóságot teljes egészében nélkülöző és szabálytalanságokkal „szennyezett” elnökválasztáshoz vezettek. Hasonlóképpen szembe helyezkedik a politikai vezetők által a demokrácia azon harcosai és a nem kormányzati szervek azon tagjai ellen indított perekkel, akik csupán polgári jogaikat kívánták gyakorolni, és az elnökválasztás lefolyását kívánták nyomon követni, és akik az utóbbi időben példát statuáló, igazságtalan ítéletek áldozatai lettek (a „Partnerség” civil szervezet tagjainak esete).

2.4 Az EGSZB rámutat arra, hogy az EU közvetlen szomszédságában található Fehéroroszországban politikai okokon alapuló erőszakot követnek el az ország polgáraival szemben, durván sértik az alapvető jogokat, és nem tartják tiszteletben az emberi jogokat védő, hatályos nemzetközi egyezményeket. Ez a helyzet elfogadhatatlan az EU 25 tagállamának szervezett civil társadalma számára.

2.5 Az EGSZB nem ért egyet azzal, és elutasítja azt, hogy Fehéroroszországban az állami önkényt ellenző civil szervezeteket üldöztetésnek teszik ki, és ezáltal bűnözőkként kezelik azokat.

2.6 Az EGSZB jelen saját kezdeményezésű véleményének célja, hogy az EU intézményei számára új megközelítést javasoljon Fehéroroszországgal, valamint az ottani civil társadalom támogatásával kapcsolatban. A fehérorosz civil társadalom támogatására irányuló uniós stratégia középtávú, konkrét, megvalósítható és életképes kell, legyen, különösen most, hogy az elnökválasztás után a nemzetközi közösség egyre kevésbé figyel Fehéroroszországra.

2.7 Jelen vélemény célja ugyanakkor az is, hogy az európai civil szervezeteket jobban megismertesse a Fehéroroszországban uralkodó helyzettel, hogy felkeltse érdeklődésüket a fehérorosz partnerek sorsa és problémái iránt, valamint, hogy megtegye az első lépéseket és előkészítse az utat az együttműködésük felé.

3. A civil társadalom helyzete Fehéroroszországban

3.1 A civil szervezetek hivatalos létezéséhez szükséges jogi keretek első látásra elegendőnek, valamint a modern társadalmi normáknak megfelelőnek tűnhetnek. A fehérorosz jogi környezet problémája ugyanakkor a részletek értelmezésében, valamint azon akadályokban rejlik, melyeket mesterségesen hoztak létre a civil szervezetek működése és bejegyzése terén. A gyakorlatban ez a jogi keret lehetőséget nyújt olyan ürügyekre, melyek alapján vissza lehet utasítani a hatalmon lévő rendszer számára zavaró civil szervezetek bejegyzését.

3.2 Fehéroroszországban – mint minden önkényuralmi vagy totalitárius rendszerű országban – a civil társadalmat az jellemzi, hogy a hivatalos szervezetek mellett léteznek azok, melyek (a legjobb esetben) törvényesen, de nehézségekkel küszködve, illetve azok, amelyek csak félig legalisan, sőt illegálisan dolgoznak. A fehérorosz közigazgatás politikai jelleggel ruhazza fel ezeket a szervezeteket, és a politikai ellenzékhez sorolja őket. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a polgárok – egyéni és közérdekeik védelme céljából gyakorolt – egyesülési szabadsága alapjog és európai érték. A civil társadalom és a hivatalos politikai hatalom közötti konfliktushelyzetek az Európai Unió országaiban is gyakoriak és normálisnak tekinthetők. A klasszikus demokráciákban az ilyen konfliktusok nem gyengítik ezen szervezetek legitimitását, hanem olyan eszközök jelentenek a közvélemény számára, melynek segítségével az ellenőrizheti a közügyeket, és részt vehet azok irányításában.

3.3 Fehéroroszországban számos olyan hivatalos szervezet működik, mely hű a rendszerhez, vagy melyet közvetlenül az állam ellenőriz vagy irányít. A közhatóságok úgy mutatják be ezeket a szervezeteket, mint a „fehérorosz civil társadalom”⁽¹⁾ szervezeteit. Másrésztől léteznek azok – a fennálló rendszert bíráló – civil szervezetek is, melyeket bűnözőkként kezelnek, és gyakran illegálisba kényszerítenek bírálataik miatt.

3.4 Fehéroroszországban működnek olyan nem hivatalos szervezetek és polgári egyesületek is, melyeket szintén a civil társadalomhoz kell sorolni. Tevékenységeik miatt ezen aktív és tudatos polgári csoportosulások számára azonban lehetetlen hivatalos szervezetté válni, létezésük tehát továbbra is nem hivatalos kell, maradjon. Az ilyen önszerveződő csoportok tagjait üldöztetésnek, bírósági pereknek, munkahelyük vagy hallgatói státuszuk elvesztésének teszik ki. Alapvető fontosságú olyan eszközöket találni, melyekkel segíteni lehet ezeket a – sok esetben a független fehérorosz civil társadalom magját képviselő – nem hivatalos csoportokat.

(1) Lukasenko elnök 2006. május 26-i beszédében felszólított „egy saját civil társadalom létrehozására”.

3.5 A civil szervezetek nagy része hasonló módon tevékenykedik tovább, miután hivatalos újbóli bejegyzésüket különböző felületen, akadékoskodó és képtelen ürügyekből kifolyólag visszautasították, melyekhez a fehérorosz közigazgatás azért folyamodik, hogy hivatalos módon szüntesse meg a zavaró szervezeteket. Főképp az emberi jogokat védő nem kormányzati szervezetekről van szó, amelyek figyelemmel kísérik a demokrácia és a jogállamiság helyzetét, független ifjúsági szervezetekről, független alapítványokról, valamint a munkaadókat, a vállalkozókat és a szabad szakszervezeteket képviselő, független szövetségekről. Ezek a szervezetek nem tevékenykedhetnek hivatalosan létező joggalanságként.

3.6 Bár összesen több mint 2 500 nem kormányzati szervezet létezik Fehéroroszországban⁽²⁾, a (társadalmi kérdésekkel néha csak mellékesen foglalkozó) független szervezetek száma csökken, és mindez az üldöztetések, a közigazgatási hatóságok beavatkozása, valamint az újbóli bejegyzésekkel kapcsolatos új feltételeknek való megfelelés kötelezettsége miatt áll fenn. Az emberi jogok területén például az egyik utolsó, legalisan működő szervezet a Helsinki Bizottság, melynek az utóbbi időszakban szintén szembe kell néznie az egyre növekvő nyomással az állami intézmények részéről.

3.7 A vállalkozók, iparosok és munkaadók egyesületei és független csoportosulásai szektorában csak néhány kisebb szervezet létezik (például a „Perspektyva”), melyek tagjai gyakran letartóztatásnak és koholt vádak miatti pernek vannak kitéve.

3.8 A szakszervezeti szervezetek között találhatóak mind hivatalosak (a Fehérorosz Szakszervezeti Szövetség, az FSB tagjai), mind pedig független szakszervezeti mozgalmak (Fehéroroszország Demokratikus Szakszervezeteinek Kongresszusa). Az egyesülési szabadságot és a független szakszervezetek tagjainak jogait azonban rendszeresen megsértik. Az Európai Szakszervezetek Szövetsége (ESZSZ), a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Konföderációja (ICFTU) és a Munka Világszövetsége (WCL) által nemrégiben az Európai Bizottsághoz intézett felhívás⁽³⁾ pontosan rámutatott a szakszervezeti jogok megsértésének eseteire Fehéroroszországban.

3.8.1 A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) már évek óta panaszkodik, és elítéli a munkavállalók és a szakszervezetek alapvető jogainak súlyos és rendszeres megsértését az egyesülési szabadság és a kollektív alkuk tekintetében (87. és 98. egyezmény). Az ILO igazgatótanácsának 2003-ban felállított vizsgálóbizottsága 2004-ben jelentést adott ki, amely elítéli az állam beavatkozását a szakszervezetek belső ügyeibe, valamint a szakszervezet-ellenes szabályozást és törvényeket. A jelentés elfogadása óta az ILO élesen kritizálta a kormányt, amely nem vagy csak részben hajtott végre a vizsgálóbizottság ajánlásait. Az ILO nemrégiben, 2006 júniusában tartott 95. nemzetközi munkaügyi konferenciája arra buzdította a kormányt, hogy az ajánlások végrehajtása érdekében tegyen konkrét lépéseket, hogy a 2006. novemberi igazgatótanács ülésig valódi és érzékelhető haladást lehessen tapasztalni. Ha ez az előrelépés nem valósul meg, a konferencia feltételezi, hogy az ILO igazgatótanácsa

(2) Európai Bizottság: Országos stratégiai dokumentum, nemzeti indikatív program, 22. o. Ezek közül mintegy 10 % kizárólag politikai tevékenységgel foglalkozik.

(3) Belapan Ügynökség, 2006. május 30.

megkezdni annak vizsgálatát, hogy szükség van-e további intézkedésekre a ILO alapító okiratának megfelelően. Ezen intézkedések között szerepelhet már az ILO ajánlása a tagállamoknak, a munkavállalói szövetségeknek és a szakszervezeteknek, hogy vizsgálják felül kapcsolataikat Fehéroroszországgal.

3.9 Az EGSZB teljes mértékű támogatásáról biztosítja azon fehérorosz civil szervezeteket, melyek elfogadják az európai értékeket, és melyek munkájukon és tevékenységükön keresztül nem legitimizálják, és nem is támogatják az önkényuralmi rendszert, és semmilyen módon nem kapcsolódnak ahhoz. Az EGSZB felkéri az EU intézményeit és tagállamainak civil szervezeteit, hogy nyújtsanak e szervezeteknek hasonló támogatást (beleértve a pénzügyi támogatást is).

3.10 Az EGSZB másrésztől tudatában van annak, hogy párbeszédet és eszmecsere-t kell folytatni az olyan szervezetekkel is, melyek tevékenységei vagy működési módja legitimizálja a hatalmon lévő önkényuralmi politikai rendszert, és így megfosztja hitelétől az alapvető európai értékeket.

3.11 Összességében véve a fehérorosz civil szervezeteknek törekedniük kell arra (a külföldi partnerekkel együttműködésben is), hogy kiutat találjanak társadalmi elszigeteltségükből és elnyerjék a bizalmat eredményeik és a társadalom számára való fontosságuk bemutatásával.

3.12 A fehérorosz civil társadalom helyzetét és szerepét bonyolítja, hogy Fehéroroszország egy jelentős része elismeri a jelenlegi politikai hatalom legitimitását, és támogatásáról biztosítja azt. Ezzel szemben a civil társadalmi szervezetek nem részesülnek a nyilvánosság széles körű támogatásában, és a politikai rendszernek – elsősorban tájékoztatási politikájának köszönhetően – sikerül róluk negatív képet festenie a fehérorosz átlagpolgár számára.

4. Az EU Fehéroroszországra irányuló stratégiájával kapcsolatos általános észrevételek

4.1 Az EGSZB általánosságban egyetért az Európai Bizottsággal, és támogatásáról biztosítja azt annak kapcsán, hogy az 2004. május 28-án elfogadta az „Országos stratégiai dokumentum, nemzeti indikatív program Fehéroroszország számára a 2005–2006 közötti időszakra” című dokumentumot. Az EGSZB az indikatív programnak különösen azon pontjai iránt érdeklődik, és azokat támogatja, melyek az EU által a fehérorosz civil társadalomnak nyújtott támogatásról szólnak. Az EGSZB felajánlja aktív részvételét az arról szóló konzultációban, hogy mely lenne e támogatás legmegfelelőbb formája.

4.2 Ezenkívül az EGSZB reméli, hogy az Európai Bizottság az ezt követő időszakra vonatkozóan is be fog mutatni hasonló típusú programot, mivel számos fehérorosz szervezet megnövelt elkötelezettséget vár el az EU részéről az emberi jogok és a demokrácia terén országában. Az ilyen típusú projektek és programok motiváló és ösztönző hatással bírnak a fehérorosz civil társadalomra.

4.3 Az EGSZB ezenkívül megjegyzi, hogy annak érdekében, hogy sikerüljön megváltoztatni ezt az önkényuralmi rendszert –

mely megpróbálja azt a benyomást kelteni, hogy uralja a helyzetet az országban –, szükséges lesz a mindennapos tevékenységek támogatása, gyakran a „kis lépések” politikájának útján. Ez mindenekelőtt a fehérorosz civil szervezeteket érinti. Egy olyan helyzetben, melyben a nem politikai civil szervezeteknek szintén megszorításokkal kell szembenézniük, az ő tevékenységeik is politikaiak válnak.

4.4 Az EU intézményeinek és tagállamainak határozottan kell fellépniük Fehéroroszországgal kapcsolatosan, továbbá összehangolniuk és koordinálniuk szükséges a civil társadalomra irányuló támogatási stratégiájukat egymás között, és az egyéb nemzetközi adományozókkal (alapítványok, harmadik országok kormányai).

4.5 A lehetséges gazdasági és egyéb **szankciók** megvalósítását az előnyök és az esetleges nehézségek szempontjából gondos vizsgálat alá kell vetni. Mivel Lukasenko elnök rendszere gyakorlatilag a teljes médiát ellenőrzése alatt tartja, a fehérorosz polgárok (különösképpen a fővároson, Minszken kívül) számára könnyű lesz ellenséges intézményként beállítani az EU-t, és így csökkenteni az „Európa” felé való orientálódás vonzerejét Fehéroroszország politikai-gazdasági fejlődése szempontjából.

4.6 Különbséget kell tenni a népességre közvetlenül ható szankciók, valamint azok között, melyek csak a hatalom képviselőit érintik. Szankciókhoz való folyamodás esetén figyelembe kell venni ezt a különbségtételt a szankciók megfogalmazásakor. Nem szabad, hogy a szankciók közvetlenül hassanak magára a fehérorosz lakosságra. A szankciók között semmi esetre sem szerepelhet Fehéroroszország kizárása az általános preferenciarendszertől, mivel ez az EU piacaihoz való, az alapszabályok betartásán alapuló kedvezményes hozzáférésről szól. A fehérorosz kormánynak ezenkívül elegendő idő és alkalom áll rendelkezésére, hogy orvosolja a fehéroroszországi szakszervezetek jogainak megsértésére irányuló főbb kritikákat.

4.7 Jóllehet Fehéroroszország hivatalosan részese az **európai szomszédsági politikának (ESZP)**, a jelenlegi körülmények között ma nem részesülhet az ESZP által nyújtott összes előnyben. Az EGSZB osztja az Európai Bizottság és a Tanács véleményét abban, hogy a programban való részvételt a hatóságok azon politikai szándékának egyértelmű kimutatásától kell függővé tenni, amely a demokratikus értékek és a jogállamiság működési elveinek tiszteletben tartására irányul. Helyénvaló lenne ugyanakkor, ha az Európai Bizottság egyoldalú (vagy a civil társadalom képviselőivel közösen létrehozott) forgatókönyvet is kidolgozna Fehéroroszországnak az európai szomszédsági politikába történő gyors integrációjára arra az esetre, ha az ország politikai-gazdasági helyzete jelentős változásokon menne keresztül. E téren párhuzamot lehet húzni az 1990-es évek Vladimír Mečiar által vezetett szlovák kormányával és Szlovákia tagjelölti státuszával⁽⁴⁾. Ha az EU elfogad egy hasonló megközelítést, és rugalmasnak mutatkozik Fehéroroszországgal kapcsolatban, ez lehetővé tenné a fehérorosz civil társadalom folyamatos mozgósítását, valamint vonzó, alternatív „európai” forgatókönyv felajánlását a számára.

⁽⁴⁾ Az EU előcsatlakozási stratégiája lehetővé tette Szlovákia számára, hogy nagyon gyorsan felzárkózzon a szomszéd államokhoz, melyekhez képest néhány éves késésben volt.

4.8 Fehéroroszország múltbeli, jelenkori és jövőbeli fejlődésének egyik alapvető szereplője **Oroszország**. Mivel Oroszország az Európai Unió nem titkolt stratégiai partnere, elengedhetetlen a fehéroroszországi helyzetről szóló párbeszéd megkezdése Oroszországgal – az orosz politikusokkal és az orosz civil társadalom képviselőivel.

5. A fehérorosz civil társadalommal kapcsolatos konkrét problémakörök és javasolt gyakorlati intézkedések

5.1 **A média szabadsága valamint az objektív és pártatlan információhoz való hozzáférés.** A jelenlegi rendszer gyakorlatilag monopolhelyzetben van az információk terén. A civil társadalom nem fér hozzá a médiához és a hivatalos média- és információs csatornához. A független újságok nagy részét különböző okokból megszüntették, és az állami terjesztési hálózatokhoz való hozzáférés gyakorlatilag lehetetlenné vált a még megmaradt folyóiratok számára. Az internethez való hozzáférés szintén korlátozott, kivéve a fővárosban, Minszkben és a regionális központokban, a csatlakozás költségei ugyanakkor továbbra is magasak. Az EU elsődleges célja ezért az kell, legyen, hogy biztosítsa, támogassa és erősítse a fehéroroszok rendelkezésére álló független, állandó információs forrásokat, valamint hogy biztosítsa a nem cenzúrázott internetszerverek létezését. A független, alulról jövő, internettel kapcsolatos kezdeményezéseket szintén érdemes támogatni.

5.2 **Az EU által a fehérorosz civil társadalom számára nyújtott támogatás.** Az EU-nak a fehérorosz civil szervezetek támogatására irányuló elsődleges célja ellenére számos gyakorlati és formális akadállyal kell szembenézni a támogatásnak a célcsoportokhoz való eljuttatása során. A meglévő közösségi támogatási eljárások igen bonyolultak, hosszúak és költségesek. A jelenlegi Pénzügyi Szabályzat kiigazításra szorul egy olyan rugalmasabb finanszírozás érdekében, amely jobban a felhasználókra irányul, nem csupán a hivatalosan bejegyzett civil szervezetekre, hanem a nem bejegyzett polgári kezdeményezésekre is, különösen az ellenséges környezettel küzdő országokban. Az EGSZB felszólítja az Európai Bizottságot, az Európai Parlamentet és a Tanácsot, hogy könnyítse meg a civil társadalom támogatására irányuló jelenlegi eljárást, és hajtson végre ennek megfelelően újabb módosításokat a Pénzügyi Szabályzaton és annak végrehajtási rendelkezéseiben. A szükséges támogatás megfelelő módon történő eljuttatásához fel lehetne használni a civil szervezetek meglévő európai hálózatait, és képviselni lehetne a fehérorosz szervezeteket (beleértve a nem bejegyzetteket is) ezen európai hálózatokon keresztül.

5.3 Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottságnak egy külön pénzügyi eszköz létrehozására tett javaslatát, amely a demokrácia és az emberi jogok előmozdítására irányul a világban, illetve azt, hogy ez az eszköz azokra az országokra irányul majd, amelyekben az alapvető szabadságjogok a leginkább veszélyben vannak. Reméli, hogy lehetősége nyílik majd kifejtteni véleményét a fenti jogalkotási javaslattal kapcsolatosan, és hogy e javaslat mindenekelőtt azon az elven fog alapulni, hogy a pénzügyi eszköznek valamennyi olyan szereplő számára hozzáférhetőnek kell lennie, amelynek arra szüksége van, továbbá, hogy az eszközt a civil szervezetek rugalmasan alkalmazzassák.

5.4 Az EGSZB szintén támogatja az Európai Parlamentben és az európai nonprofit szervezetekben vitatott újabb kezdeményezéseket, melyek célja, hogy erőfeszítéseket tegyenek olyan új pénzügyi eszköz **(Európai alapítványügynökség a demokráciáért)** létrehozása érdekében, mely a demokratikus erőket támogatja a Fehéroroszországhoz hasonló országokban. Ez az ügynökség lehetővé tenné azt, hogy elengedhetetlen pénzügyi támogatást kapjanak a hivatalos státuszuktól megfosztott szervezetek is, melyeknek bejegyzését a közhatóságok megtagadták.

5.5 A demokratikus Fehéroroszország jövője érdekében alapvető a **demokratikus erők** és a független civil társadalom **megszilárdítása**, valamint stratégiai irányvonalak meghatározása jövőbeli fejlődésük számára a mostani, választások utáni időszakban. Az EU-nak mindenekelőtt el kellene kezdenie támogatni ezeket egyéb adományozókkal és olyan országokkal együttműködésben, melyek egyetértenek az EU Fehéroroszországgal kapcsolatos célkitűzéseivel és érdekeivel.

5.6 Az EU által nyújtott (nem kizárólag pénzügyi) támogatáshoz, valamint az európai intézményekkel való kapcsolatfelvételhez való hozzáférés terén biztosítani kell az egyenlőséget mind a „régit”, demokratikus és „kicsiszolódott” fehérorosz civil szervezetek, mind pedig az alakulóban lévő, új szervezetek és kezdeményezések számára.

5.7 **Kölcsönös információcsere.** Fehéroroszországban az Európai Bizottság delegációja nem úgy működik, mint más országokban, annak ellenére, hogy hivatalos kérelmeket is intéztek az EU-hoz annak érdekében, hogy a delegáció székhelye Minszk legyen. A kérelmek azonban nem találtak meghallgatásra. Nincs európai dokumentációs központja sem. Az EU-val, annak működésével, értékeivel és politikáival kapcsolatos, tárgyilagos alapinformációkhoz gyakorlatilag lehetetlen hozzáférni. Ezért el kellene kezdeni gondolkodni azon, hogy milyen módon lehetne jobban tájékoztatni a fehérorosz polgárokat az EU-ról, aminek fő eredménye az lenne, hogy az ország lehetséges fejlődésének „európai” útját vonzóbbá lehetne tenni a számukra ⁽⁵⁾.

5.8 Az EU-nak bele kellene kezdenie egy átfogó információs stratégia kidolgozásába, mely képes bemutatni az alapvető európai értékeket a fehérorosz polgárok számára. Mivel az Európai Bizottságnak – az EU hibájából – Fehéroroszországban nem működik delegációja, az EU különböző tagállamait képviselő szervezeteknek együtt kellene dolgozniuk az európai értékek népszerűsítésén, például egy európai központ közös, minszki létrehozásával.

5.9 Az EGSZB úgy véli, hogy helyénvaló lenne posztot létrehozni az EU speciális fehéroroszországi képviselőtére, mint ahogy ez már egyéb régiók esetében létezik ⁽⁶⁾. E képviselő, akit az EU tagállamai jelölnek ki, tájékoztatná az EU intézményeit a fehéroroszországi helyzetről, valamint az EU–Fehéroroszország kapcsolatokat alakulásáról. A különképviselő feladata lenne a tagállamok Fehéroroszországgal kapcsolatos külpolitikájának koordinálása, illetve intézkedési javaslatok, valamint az EU közös álláspontjának kialakítása Fehéroroszországgal szemben. A különképviselőnek figyelmet kellene fordítania a fehérorosz civil társadalomhoz és a demokratikus ellenzékhez, valamint a fehérorosz hivatalos szervezetekhez és intézményekhez fűződő kapcsolatok fenntartására is.

⁽⁵⁾ Egy nemrégiben végzett szociológiai felmérés szerint a fehéroroszoknak csak 1,1 %-a gondolja úgy, hogy a jövőben a helyzet javulása összefügghet az Európai Unióval, viszont 77,7 % várja a javulást Lukasenka elnöktől!

⁽⁶⁾ Például az EU Moldova, Szudán vagy a Dél-Kaukázus melletti különképviselője. Az EU különképviselőinek szerepéről és fontosságáról további információkat találhat a következő honlapon: http://www.consilium.europa.eu/cms3_?fo/showPage.asp?lang=fr&id=263&mode=g&name=

5.10 Ugyanakkor ki kell mondani, hogy az EU országaiban hiányosságok és jelentős eltérések tapasztalhatóak azzal kapcsolatban, hogy mennyire ismert és mennyire tudatos a fehéroroszországi civil szervezetek nehéz helyzete.

5.11 **Az EU és Fehéroroszország civil szervezetei közötti kapcsolattartás.** A tények tanúsága szerint a fehérorosz hatóságok lehetetlenné tették vagy legalábbis nagyon megnehezítették a civil szervezetek tagjai számára azt, hogy uniós kollégáikkal találkozzanak, és külföldre utazzanak. A fiatalok találkozási előtt álló akadályok különösen jelentősek. A rendszer igen gyakran megtiltja a fehérorosz diákoknak, hogy külföldön tanuljanak és nem kormányzati szervezetek aktív tagjaivá váljanak. Ezért szükséges lenne, hogy a fehérorosz és az uniós civil társadalom tagjai közötti személyes kapcsolatok a Fehéroroszországgal kapcsolatos közösségi politika egyik prioritásává váljanak. Az információk és tapasztalatok cseréje, valamint az erkölcsi támogatás terén a személyes kapcsolatok nem helyettesíthetők mással. Éppen ezért az EU-nak finanszírozni kell a fiatalok és a diákok cseréjét, ösztöndíjakat kell biztosítani és támogatnia kell a tanulmányutakat a civil társadalmi csoportok közös fellépésének ösztönzése érdekében, továbbá célzott támogatást kell nyújtania a véleményformáló erőknél.

5.12 Az EGSZB erős elégedetlenségét fejezi ki a különböző EU-s tagállamoknak a fehérorosz polgárokkal szembeni, jelenlegi vízümpolitikájával kapcsolatosan. Bár az EU állítása szerint igyekszik egyszerűsíteni a vízummal kapcsolatos eljárásokat bizonyos kiválasztott népességcsoportok számára (beleértve a civil szervezetek képviselőit is), a gyakorlatban az emberi méltóság szembeszökő megsértése, valamint az EU valamely országába vízumért folyamodó fehérorosz személyek megaláztatása figyelhető meg. Mivel a vízumokkal kapcsolatos eljárások hosszúak, gyakran megalázóak és méltatlanok a kérvényezők számára (⁷), az EU által népszerűsített, és alapjait jelentő értékek hiteltelenné válnak a fehérorosz polgárok szemében. Ez a helyzet és a vízumok kiadásának nemrégiben megemelt kezelési költségei jelentősen behatárolják a személyközi kapcsolatokat, beleértve a civil szervezetek képviselői közötti kapcsolatokat is.

5.13 Az EGSZB ezért felkéri az európai intézményeket és az EU tagállamait, hogy – amennyire csak lehet – csökkentsék az EU országaiba való belépéshez szükséges vízum megszerzése

terén a bürokratikus, hivatalos és nem hivatalos akadályokat a hatályos törvényeket betartó és nem megszegő fehérorosz állampolgárok előtt, továbbá csökkentsék a vízumok kiadásának díját is. A tagállamoknak el kellene gondolkodniuk a humanitárius, tudományos és tanulmányi célra kiadandó vízumok eljárásának egyszerűsítési lehetőségeiről. A beszedett díjaknak arányban kellene állniuk a vízumkérelem-benyújtás helye szerinti országban létező vásárlóerővel. Figyelmet kell fordítani arra is, hogy a vízumigénylőkkel emberi méltóságuk tiszteletben tartásával járjanak el. Csak ily módon küldhet az EU hiteles jeladást a fehérorosz társadalomnak arról, hogy komoly szándékai vannak az uniós és a fehérorosz polgárok közötti személyes kapcsolatok erősítése terén.

5.14 A fehérorosz civil szervezetek új tagállamokból érkezett partnerei hozzáértésükkel és tapasztalatukkal értékes támogatást jelentenek. Különösen értékesek azok az ismeretek és tapasztalatok (még ha negatívak is), amelyek a totalitárius rendszerről a demokráciába való átmenethez kapcsolódnak, ezen belül is a következőkhöz: az átmenet törvényei, az alapvető demokratikus intézményeknek és a jogállamiság működési elveinek a megteremtése, egy szabad és nyitott civil társadalom működése, független média, az állami és a magánszektor, valamint a civil társadalom közötti kiegyensúlyozott kapcsolatok helyreállítása, a társadalmi-gazdasági reformok végrehajtása, az államszervezet (köztük a hadsereg, a rendőrség és az igazságszolgáltatás) reformja. Az EU-nak teljes mértékben támogatnia kellene az átmenettel kapcsolatos, fenti tudás átadását a fehérorosz szervezetek számára.

5.15 **A tapasztalatok és a hozzáértés átadása** érdekében nem elegendő Fehéroroszországon kívüli tevékenységekbe bevonni az embereket. Látogatásokat és különböző tevékenységeket, szemináriumokat, konferenciákat és kerekasztalokat kellene szervezni az EU helybeli, fehéroroszországi partnereivel. Elegendő teret és támogatást kell nyújtani azon magánalapítványok munkájához és tevékenységeihez, amelyek az ilyen típusú projekteket megvalósítják és finanszírozzák. Az ukrán civil társadalmi szervezetekkel folytatott hasonló tevékenységekre vonatkozó sikeres modellek és a bevált gyakorlat példái követhető modelleként szolgálhatnak.

Brüsszel, 2006. szeptember 15.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie Sigmund

(⁷) A lengyel Batory Alapítvány „Visa Policies of European Union Member States, Monitoring Report” („Az Európai Unió tagállamainak vízümpolitikája, monitoring jelentés”) című jelentése (Varsó, 2006. június) – angolon elérhető a következő honlapon: <http://www.batory.org.pl/english/intl/pub.htm> – részletes leírást tartalmaz ezekről az emberi méltóságot tipró gyakorlatokról és módszerekről, melyeket az EZ tagállamait képviselő szervek alkalmaznak a vízumért folyamodó fehérorosz állampolgárokkal szemben (szó szerinti idézetek a vízumigénylőktől és személyes tapasztalataik leírása). Példának okáért egy idézet a jelentésből: „Gyakorlatilag egyetlen konzulátus sem biztosít megfelelő körülményeket az épület előtt sorban álló személyek számára. Nincs semmilyen védelmet nyújtó hely a szél és a hó ellen, leülni sem lehet sehová. E nyilvánvalóan kicsinek tűnő probléma jelentősebbé válik, ha tudjuk, hogy sokszor egy egész éjszakán át várakozni kell a konzulátus előtt.” (22. o.)